

TEHLİKE KONTROLÜ VE KİŞİSEL KORUYUCU

DONANIMLAR

H. Can DOĞAN

Maden Müh./ISG Uzmanı

Tehlike kontrolü ile ilgili yapılan çalışmalarda, sıkça başvurulan alternatiflerden biri de kişisel koruyucu ekipmanlardır. İşin yapılması sırasında giyilmesi birincil öncelikli (zorunlu) veya kontrol önlemlerinin yetersiz kaldığı durumlarda ek önlem olarak kullanılmaktadır. Ayrıca, çalışma koşullarındaki ani değişiklik (gaz basması, yangın, patlama, vs.) ile ortaya çıkan tehlikelere karşı bulundurulması gereklidir.

GENEL İLKELER

Öncelik

Tehlike kontrolü hiyerarşisi içerisinde KKD'ler listede en altda yer alır. Bu sıralama ISG prosedürlerinde de aynıdır. KKD'lerin öncelikler sıralamasında en altda yer alma nedeni; var olan tehlikeyi ortamdaki uzaklaştırmasıdır. Genel olarak KKD kullanıcı ile tehlike arasında bariyer oluşturmaktadır. Oysa tehlike halen varlığını ortamda devam ettirmektedir.

Kullanım Sorunları

KKD'ler bir çok tehlike karşısında tam koruma sağlamasa da, işin yapılması sırasında sürekli olarak kullanılması zorunludur. Bu donanımların tam olarak yeterli olamamasında çeşitli sorunlar etkilidir. Öncelikli olarak bu malzemelerin işe yarar olmasıdır (efektiflik). Bir diğeri tehlikeye karşı uygun donanım seçimidir. Ayrıca ekipmanların kullanıcıya tam olarak uygun olması, kullanım alışkanlığı ve bakım önemli sorunlardır. Kullanıcı, tehlikenin her zaman ortamda olup olmadığına bakmaksızın bu ekipmanları kullanma alışkanlığına sahip olmalıdır. Bu ekipmanların, yedek parça

ve aksesuarlarının limitli raf ve kullanım ömrü olmasından dolayı belirli periyotlarda (çalışma şartları ve tehlikeye maruz kalma süreleri dikkate alınarak) değiştirilmeli, temizlik, bakımı ve gerekli kontrol testleri yapılmalıdır.

Efektiflik

KKD'nin etkinliği için öncelikle tehlikenin ne olduğu bilinmelidir. Örneğin, çalışılan ortamda sağlığa zararlı maddenin içeriğinin ne olduğu, gaz, toz veya sıvı hali, ortam konsantrasyonu, maruziyet süresi ve diğer kimyasal fiziksel özellikleri bilinmeden çözüm koruyucu seçiminin yapılması büyük bir ihtimalle doğru olmayacaktır.

Kullanıcıya Uygunluk

Kullanıcıya tam olarak uygun olması, KKD'lerin etkinliği için önemli bir kriterdir. Yukarıda, tehlikenin fiziksel ve kimyasal özelliklerine uygun olarak seçtiğimiz maskenin (toz maskesi, yarım yüz veya tam yüz maskesi) kullanıcının yüz yapısına da uygun olması ve ayrıca kullanıcının (erkek ise) kullanım sırasında sakallı olmaması gereklidir. Ayrıca tehlikeli işlerde çalışan kadın işçilerin sayısının artması ile birlikte kadın bedenine uygun kişisel koruyucu malzeme bulunurluğu artmaktadır.

Kullanım

KKD'ler çalışanlar tarafından kullanılacaktır söylemi sorunu çözmektedir. İş kuralları ve uygulamaların gösterdiği, bu konu ile ilgili çalışanların da onayının alınması gerekliliğidir. Kullanılan KKD'ler ile ilgili

çalışanlardan gelen değerlendirmelerin dikkate alınması, kullanım alışkanlığını arttırmaktadır. Ayrıca, çalışanların koruyucu kullanmamaları sonucunda ortaya çıkan sonuçların gösterilmesi, bu alışkanlığın arttırılmasında pozitif yönde etki yapar. Bununla birlikte, KKD seçim sürecine katılmaları, malzemenin çalışanlar tarafından kabulünü ve kullanımını arttırır.

Bakım

KKD'lerin düzenli bakımı, etkinliği için çok önemlidir. Örneğin solunum koruyucu yüz maskesinin filtrelerinin (koruma özelliği bittiğinde), ventillerinin, bağlantı elemanlarının ve benzerinin belirli süreler içinde değiştirilmesi gereklidir. Ayrıca tek kullanımlık (kullan at) özellikte tasarlanmış malzemenin tekrardan kullanılması tehlike yaratabilir.

KKD'lerin Uygunluğu İçin Gerekli Şartlar

Kişisel koruyucu ekipmanların sahip olması gereken temel özellikler:

- Kullanımı sırasında ayrıca bir tehlike yaratmamalıdır. (görüş açısını sınırlama veya tamamen kapatma, yapımında kullanılan malzemenin kullanıcının sağlığı olumsuz etkilemesi, v.s.).
- Donanımın yapıldığı malzeme çalışma koşullarına uygun olmalıdır. (Boya işleme yapılan yerde silikon esaslı koruyucu kullanılmamalı, parlayıcı patlayıcı ortamlarda kullanılan malzeme anti-statik özellikte olmalı, v.s.).
- Malzemenin özelliği, çalışma ortamında istenilen dirence sahip olmalıdır. (Eldivenin ortamdaki kimyasala, kesilme riski olan yerde kesilme direnci uygun olmalıdır.)
- Ekipman, gerektiğinde temizlenebilir ve konforlu olmalıdır. Tasarım ve görünüşü kullanıcının onayını alabilmelidir.

Kullanıcı Katılımı

Kişisel koruyucu ekipman seçiminde kullanıcının sürece dahil edilmesi, ekipmanın kabulünü ve kullanım alışkanlığını arttırmada önemli bir etkidir. Kullanıcılar, çalışma sahalarında var olan tehlikeleri anlamaları, malzemeyi kullanmadıkları takdirde karşı karşıya kalacakları olumsuz durumları bilmelidirler. Ayrıca KKD'lar ile ilgili yasal düzenlemeler ve sorumlulukların çalışanlara anlatılması, kişisel koruyucu donanımların doğru kullanılması, temizlik ve bakımı ile ilgili eğitimlerin verilmesi gereklidir.

KKD Performansını Arttırma

Kişisel Koruyucu Donanım Programı

Organizasyonun veya işletmenin KKD'lar ile ilgili yazılı politikası, seçim, yönetim, kullanım ve bakım prosedürü olmalıdır. Bu dökümantasyon, KKD yönetimi programı ile ilgili tüm yönleri kapsamalıdır.

Denetim

Kullanıcının kabulü ve kullanım alışkanlığının edindirilmesi, ekipmanların performansı için önemli ve gereklidir. Ayrıca düzenli olarak ekipmanların fonksiyon ve fiziksel durumlarının denetimleri bu performansı arttırır. Mutlaka organizasyonun veya işletmenin KKD'ların kullanım, fonksiyon ve fiziksel fonksiyonların takibi ve denetimi ile ilgili bir yönetim planını olmalıdır.

Bakım, Onarım ve Temizlik

Ekipmanlar için bakım ve onarım planı bulunmalıdır. Fiziksel olarak iyi durumda olmayan veya kullanıcıya tam olarak uymayan KKD'lar için düzeltici çalışma yapılmalıdır. Maske filtreleri düzenli olarak değiştirilmelidir, koruyucu gözlükler uygun araçlarla silinmelidir, bazı ekipmanlar dezenfekte edilmelidir.

Değişirme

Eğer ekipman fiziksel olarak kötü ve onarılamayacak durumda ise kullanımdan kaldırılmalıdır. Tek kullanımlık ekipmanlar (toz maskeleri, tek kullanımlık kulak tıkaçları vb.), adından da anlaşılacağı üzere bir kez kullanılıp atılmalıdır. Standartlara uygun olmayan ve belgesiz ürünlerin kullanımını yasaktır.

Test

Bazı durumlarda görsel denetim ekipmanın performansını anlamada yetersiz kalınabilir. Bu durumlarda uygun test metodları veya uzman kuruluşlardan yardım alınarak ekipmanın performans ve güvenilirlik testleri yaptırılmalıdır.

Sertifikasyon

Satınalma birimi ve kullanıcılar mutlaka ekipmanın alındığı satıcıdan ürünün sertifika ve varsa test raporlarını istemelidir. KKD programı dahilinde tüm bu belgeler dosyalanarak saklanmalıdır.

YASAL DÜZENLEMELER

- 4857 Sayılı İş Kanunu (R.G Tarih: 10.06.2003 Sayı: 25134)
- 4703 sayılı Ürünlerle İlişkin Teknik Mevzuatın Hazırlanması ve Uygulanmasına Dair Kanun (R.G Tarih: 11.07.2001 Sayı: 24459)
- İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Tüzüğü (R.G Tarih: 11.01.1974 Sayı: 14765)
- Kişisel Koruyucu Donanım Yönetmeliği (R.G Tarih: 29.11.2006 Sayı: 26361)
- Kişisel Koruyucu Donanımların İşyerlerinde Kullanılması Hakkında Yönetmelik (R.G Tarih: 11.02.2004 Sayı: 25370)
- Uygunluk Değerlendirme Kuruluşları ile Onaylanmış Kuruluşlara Dair Yönetmelik (R.G Tarih: 17.01.2002 Sayı: 24643)

- CE Uygunluk İşaretinin Ürüne İliştirilmesine ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik (R.G Tarih: 17.01.2002 Sayı: 24643)

- Ürünlerin Piyasa Gözetimi ve Denetimine Dair Yönetmelik (R.G Tarih: 17.01.2002 Sayı: 24643)

- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Tarafından Yapılacak Piyasa Gözetimi ve Denetimine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında

- Yönetmelik (R.G Tarih: 28.12.2004 Sayı: 25684)

- Kişisel Koruyucu Donanımlarla İlgili Uyumlaştırılmış Ulusal Standartlara Dair Tebliğ (R.G Tarih: 06.04.2007 Sayı: 26485)

- Kişisel Koruyucu Donanımlarla İlgili Onaylanmış Kuruluşların Görevlendirilmesine Dair Tebliğ (R.G Tarih: 28.12.2004 Sayı: 25684)

- Kişisel Koruyucu Donanımların Kategorizasyon Rehberine Dair Tebliğ (R.G Tarih: 04.05.2004 Sayı: 25452)

- Piyasa Gözetimi ve Denetimi Faaliyetlerinde Çalışacak Denetim Elemanlarının Görevlendirilmesinde Esas Alınan Temel Kriterlere Dair Tebliğ (R.G Tarih: 19.02.2008 Sayı: 26792)

- Kişisel Koruyucu Donanımların İthalat Denetimlerine Dair Dış Ticarete Standardizasyon Tebliği – Tebliğ No: (2008/11)

(R.G Tarih: 31.12.2007 Sayı: 26743)

- 89/686/EEC Sayılı AB Direktifi
- 89/686/EEC Sayılı Avrupa Birliği Direktifini tadil eden 93/68/EEC, 93/95/EEC ve 96/58/EC Sayılı AB Direktifleri
- 89/656/EEC Sayılı AB Direktifi